

РОБЪРТ ШЕКЛИ

ТОПЛО

Превод от английски: Владимир Германов, 1996

chitanka.info

Андърс лежеше на леглото напълно облечен, ако не се броят обувките и черната папийонка, и с известно безпокойство размишляваше за предстоящата вечер. След двайсет минути щеше да вземе Джуди от дома ѝ и тъкмо в това се състоеше безпокойството.

Преди няколко секунди си бе дал сметка, че е влюбен в нея.

Е, смяташе да ѝ го каже. Вечерта обещаваше да е паметна. Щеше да се обясни на Джуди в любов, да последват целувки и, образно казано, да получи върху челото си печата на съгласието.

Реши, че перспективата не е особено приятна. Щеше да се чувства далеч по-добре, ако не беше влюбен. Как бе станало това? Поглед, докосване, мисъл? Знаеше, че не е необходимо кой знае какво и протегна ръце, за да бъде прозявката му истинска.

— Помогни ми! — каза някакъв глас.

Мускулите му се стегнаха, прозявката секна по средата. Андърс седна на леглото, ухили се и пак легна.

— Трябва да ми помогнеш! — настоя гласът.

Андърс спусна крака на пода, взе едната си лъсната обувка, мушна крака си в нея и се съсредоточи върху завързването на връзките.

— Не ме ли чуваш? — попита гласът. — Чуваш ме, нали?

Стига толкова.

— Да, чувам те — отговори Андърс, все още в отлично настроение. — Само не ми казвай, че си моето гузно подсъзнание, което ме спохожда заради преживяна в детството травма, чиито последствия не съм си направил труда да неутрализирам. Предполагам, ще ме посъветваш да отида в манастир?

— Нямам представа за какво говориш — отвърна гласът. — Не съм ничие подсъзнание. Аз съм си аз. Ще ми помогнеш ли?

Андърс вярваше в гласове колкото и всеки друг — тоест никак. Докато не ги чуе. Веднага систематизира възможностите. Разбира се, най-доброто обяснение беше шизофренията и колегите му биха се съгласили с него. Само че Андърс притежаваше достойна за съжаление увереност в собствената си нормалност. В такъв случай...

— Кой си ти? — попита.

— Не знам — отговори гласът.

Андърс си даде сметка, че го чува в собствения си ум. Много подозрително.

— Значи не знаеш кой си. Отлично. В такъв случай ми кажи къде си?

— И това не знам. — Гласът направи кратка пауза и продължи: — Слушай, знам колко нелепо ти се струва всичко това. Повярвай ми, намирам се в нещо като чистилище. Не знам как съм попаднал тук и кой съм, но съм отчаян и искам да се измъкна. Ще ми помогнеш ли?

Макар и все още да не приемаше мисълта, че някой говори в главата му, Андърс ясно разбираше, че следващото му решение е от основна важност — трябваше да приеме — или да отхвърли — собствената си нормалност.

— Добре — каза той, докато завързваше другата обувка. — Ще приема, че си изпаднало в беда съществува и че по някакъв начин си в телепатична връзка с мен. Ще ми кажеш още нещо извън това?

— Боя се, че не — отговори гласът с безкрайна тъга. — Ще трябва да разбереш всичко сам.

— Можеш ли да се свържеш с някой друг?

— Не.

— Тогава как разговаряш с мен?

— Не знам.

Андърс отиде до огледалото над бюрото и намести папийонката си, като си подсвиркваше под нос. След като току-що беше открил, че е влюбен, нямаше да позволи на някаква си дреболия, каквато несъмнено беше гласът в главата му, да го обезпокои.

— Наистина не виждам как мога да ти помогна — каза той и махна едно мъхче от сакото си. — Не знам къде си, не знам кой си, не ми даваш никакъв ориентир. Как да те намеря? — Обърна се и огледа стаята, за да види дали не е забравил нещо.

— Аз ще усетя, когато приближиш целта — отвърна гласът. — Ще ти казвам „топло“ и „студено“. Преди секунда беше топло.

— Преди секунда? — просто беше огледал стаята. Направи го пак, като завъртя глава съвсем бавно. Тогава то се случи.

Стаята под определен ъгъл изглеждаше различно. Изведнъж се превърна в бъркотия от цветове, които замениха пастелните тонове, които той така внимателно бе подбрал. Очертанията на пода, стените и тавана станаха странно непропорционални, зигзагообразни, несвързани.

След това всичко пак стана нормално.

— Беше *много* топло — каза гласът.

Андърс устоя на желанието да се почеше по главата, защото се страхуваше да не разроши старателно сресаната си коса. Всеки през живота си вижда едно или друго, което го кара да се съмнява в нормалността си, в здравия си разум, в самото си съществуване. За миг порядъка на Вселената рухва и тъканта на вярата се разкъсва.

Но моментът отминава.

Андърс си спомни как веднъж като малък се събуди посред нощ в стаята си. Колко странно му се бе сторило всичко наоколо! Столовете, масата — всичко изглеждаше разкривено и непропорционално, набъбнало в тъмнината. Таванът го притискаше надолу като в сън.

Но и това бе отминало.

— Добре, старче — каза той. — Ако пак стане „топло“, можеш да ми съобщиш.

— Непременно ще го направя — прошепна гласът в главата му. — Сигурен съм, че ще ме намериш.

— Радвам се, че си толкова сигурен — отвърна Андърс, угаси лампата и излезе.

Джуди го посрещна на вратата усмихната и прекрасна. Андърс я погледна и долови, че предчувства момента. Дали беше доловила промяната у него или бе сигурна, че ще настъпи? Или любовта го караше да се хили като идиот?

— Искаш ли да пийнем нещо преди да тръгнем за празненството? — попита Джуди.

Той кимна и тя го поведе през стаята към невъзможното канапе в зелено и жълто. Андърс седна и реши, че ще ѝ каже, когато се върне с чашите. Нямахше смисъл да отлага важния момент. Влюбено добиче, каза си той.

— Пак е „топло“ — обади се гласът.

Почти беше забравил невидимия приятел. Или демон — както и да е. Какво щеше да си каже Джуди, ако разбере, че чува гласове? Дреболии като тази, припомни си той, нерядко унищожават и най-романтичната любов.

— Ето — каза тя и му подаде чаша.

Все още се усмихва, отбеляза мислено Андърс. Усмивка номер две — предназначена за евентуален ухажор, провокираща, разбираща. В началото на връзката им я предхождаше усмивка номер едно: „аз съм мило момиче, не ме разбирай погрешно“, която се появяваше от време на време, докато бъдат изречени нужните думи.

— Точно така — обади се гласът. — Важното е как гледаш на нещата.

Какви неща? Андърс вдигна очи към Джуди, ядосан на собствените си мисли. Ако ще си влюбен, бъди и толкова. Дори и в астигматичното опиянение на любовта, той беше в състояние да оцени синьосивите ѝ очи, нежната ѝ кожа (ако се абстрахира от малкия дефект на лявото слепоочие), устните ѝ, леко дооформени от червилото.

— Как минаха часовете ти днес? — попита тя. Разбира се, че ще попита това, помисли си Андърс. Любовта е отмерване на време.

— Нормално — отговори гласно. — Преподавах психология на млади маймуни.

— Е, хайде, хайде.

— По-топло — обади се гласът.

Какво става с мен, зачуди се Андърс. Тя наистина е хубаво момиче. Единството от мисли, възприятия, изражения и движения, което е Джуди, момичето, което аз...

Какво?

Обичам?

Андърс неуверено размърда дългото си тяло върху канапето. Не разбираше напълно откъде са се появили тези мисли. Дразнеха го. Младият преподавател с аналитичния си ум се чувстваше по-добре в класната стая. Не беше ли възможно науката да почака до 9,30 сутринта?

— Днес си мислих за теб — каза Джуди и Андърс разбра, че е доловила промяната в настроението му.

— Виждаш ли? — попита го гласът. — Справяш се все по-добре.

Нищо не виждам, помисли си Андърс, но гласът беше прав. Сякаш бе получил възможността да гледа право в ума на Джуди. Чувствата ѝ бяха оголени и очевидни за него, също толкова безсмислени, колкото му се бе сторила стаята му в онова мигновение на недеформирано мислене.

— Наистина си мислех за теб — повтори Джуди.

— Гледай сега — каза гласът.

Андърс се вгледа в изражението на лицето ѝ и почувства нещо странно — кошмарното възприятие на онзи момент в стаята му отново се върна. Този път имаше чувството, че наблюдава някаква машина в лаборатория. Целта на операцията беше да се предизвика и запази определено настроение. Машината търси, създава поредици от идеи, за да постигне желаната цел.

— О, така ли? — попита той, изненадан от новата гледна точка.

— Да... Днес на обяд се питах какво правиш — отговори реагиращата машина на канаето до него и леко повдигна добре оформените си гърди.

— Браво — похвали го гласът заради възприятията му.

— Сънувах теб, разбира се — отговори той на облечения в плът скелет, скрит в цялостната Джуди. Машината от плът намести крайниците си и разшири устата си, за да обозначи, че изпитва удоволствие. Механизмът затърси из комплекса от страхове, надежди, тревоги, из половинчатите спомени за аналогични ситуации, аналогични решения.

Това обичаше той. Андърс го видя съвсем ясно и се мразеше, задето е видял. Чрез новото кошмарно възприятие го поразил абсурдността на стаята.

— Наистина ли? — попита говорещият скелет.

— Приближаваш — прошепна гласът.

До какво? До личността? Подобно нещо не съществуваше. Нямах истинско сцепление, нямаше дълбочина, нищо освен паяжина повърхностни реакции, изплетена между механичните инстинктивни движения.

Приближаваше до истината.

— Разбира се — кимна навъсено.

Машината се раздвижи, затърси отговор.

Андърс потръпна от страх пред чуждата за самия него гледна точка. Чувството му за форма беше ликвидирано, предварително уговорените му реакции бяха заобиколени. Какво щеше да открие сега?

Виждаше съвсем ясно — даваше си сметка за това — както никой дотогава не беше виждал. Мисълта бе странно вдъхновяваща.

А дали все още беше в състояние да се върне към нормалното?

— Искаш ли още малко питие? — попита машината за реагиране.

В този момент Андърс бе толкова нелюбен, колкото е възможно да бъде човек. Да гледаш на избраницата си като на безполова, безлична машина не би могло да стимулира любовта. Но стимулира интелекта.

Андърс не искаше нормалност. Беше се спуснала завеса и той държеше да види какво има зад нея. Какво беше казал един руски учен... май се казваше Успенски?

„Мисли в други категории.“

Точно това правеше и щеше да продължи да го прави.

— Довиждане — каза неочаквано.

Машината го гледаше занемяла от почуда, докато той отвори вратата и излезе. Закъснелите реакции по веригите ѝ я накараха да мълчи, докато се чу звънчето на асансьора.

— Там вътре беше много „топло“ — прошепна гласът в главата му, когато излезе на улицата. — Но все още не разбираш всичко.

— Тогава ми обясни — каза Андърс и се учуди на спокойствието си. В рамките на един час бе преминал над бездната, дележаща го от една съвършено различна гледна точка и това му се струваше напълно естествено.

— Не мога — отвърна гласът. — Трябва да се справиш сам.

— Добре тогава — започна Андърс. Хвърли поглед на зидовете наоколо, на конвенционалните улици, прорязващи архитектурните купчини. — Човешкият живот е низ от конвенции. Когато погледнеш някое момиче, се предполага, че ще видиш... закономерност, а не безформеността, която е в основата.

— Така е — съгласи се гласът, но със сянка на съмнение.

— В основата няма форма. Човек е повече от сумата на съставлящите го елементи и създава форма от огромната празнота. Все едно да погледнеш няколко линии и да кажеш, че представляват фигура. Ние се вглеждаме в дадена маса материал, отделяме я от околната среда и казваме, че е човек. В действителност обаче няма такова нещо. Съществуват само очовечаващи черти, които ѝ приписваме съвсем късогледо. Материята се свързва. Въпрос на гледна точка.

— Сега не го виждаш — каза гласът.

— По дяволите — изруга Андърс. Беше сигурен, че е достигнал до нещо голямо, може би дори сублимно. Всеки има момент в живота си, когато се вглежда в познат предмет и не може да схване никакъв смисъл в него. За миг гледката се срива. После моментът отминава и умът се връща към привичните възприятия. Нормалността продължава.

Гласът мълчеше. Андърс продължи нататък през града, който беше повече от съставлящите го елементи.

— Има и още нещо, нали? — попита той.

— Да.

Какво би могло да е то, попита сам себе си. През очите, които сега виждаха по-ясно, Андърс се вгледа във формалността, която бе наричал „свой свят“.

Зачуди се за миг дали би достигнал до това сега, ако гласът не го бе повел. Да, каза си след миг, щеше да е неизбежно.

Но кой беше този глас? И какво все още премълчаваше?

— Хайде да видим как изглежда едно празненство — каза Андърс на гласа.

Празненството беше маскарад — всички гости бяха със собствените си лица. За Андърс техните мотиви — индивидуални и общи — бяха болезнено очевидни. После гледката продължи да се избистря.

Видя, че хората не са истински индивидуални. Те бяха нехомогенни масиви от плът с общ речник. Но все пак не съвсем нехомогенни.

Масивите плът бяха част от украсата на стаята и почти не можеха да се различат на нейния фон. Бяха едно със светлините, едно със звуците, които произвеждаха — няколко слабовати тона сред огромното море на звука. Сливаха се със стените.

Подобната на калейдоскоп гледка се променяше толкова бързо, че Андърс нямаше време да систематизира новите си впечатления. Вече знаеше, че тези хора съществуват само като форми, точно както звуците, които издаваха или нещата, които си мислеха, че виждат.

Сбор от елементи, пръснати из огромния, непоносим истински свят.

— Къде е Джуди? — попита го една нехомогенна маса плът. Тази маса притежаваше нужните маниери, за да убеди останалите в своята реалност. Като доказателство носеше крещяща на цвят вратовръзка.

— Болна е — отговори Андърс. Плътта потрепери и се изпълни със съчувствие. Очертанията на официалната веселост се смениха с очертания на официална тъга.

— Надявам се не е нещо сериозно — добави надарената с глас плът.

— По-топло — каза гласът в главата на Андърс.

Андърс погледна обекта пред себе си.

— Не й остава много живот — заяви той.

Плътта пак потрепери. Стомахът и другите вътрешности се свиха от съчувствен страх. Очите се разшириха, устата се сви.

Крещящата вратовръзка си остана същата.

— Боже мой! Сериозно ли говориш!?

— Какво си ти? — попита Андърс тихо.

— Какво искаш да кажеш? — попита възмутената плът, прикачена към вратовръзката. Спокойна в рамките на своята реалност, тя се вторачи в Андърс. Устата потрепери — неоторимо доказателство, че е истинска и достатъчна. — Ти си пиян — добави подигравателно.

Андърс се засмя и си тръгна.

— Все още има нещо, което не знаеш — каза гласът. — Но беше много близо! Почувствах те почти до себе си.

— Какво си ти? — попита Андърс отново.

— Не знам — призна гласът. — Аз съм същество. Аз съм аз. Аз съм в капан.

— Както всички нас — каза Андърс. Кречеше по асфалт, заобиколен от купчини бетон, силикати, алуминиеви и железни сплави. Безформени, безсмислени купчини, които бяха съставните елементи на града.

Налице бяха и въображаемите демаркационни линии, отделящи град от град, изкуствената граница между вода и суша.

Нелепо.

— Ще ми дадете ли четвърт долар, за да си купя малко кафе, господине? — попита нещо, което беше неразлично от всичко останало.

— На несъществуващото ти присъствие ще дам несъществуващ четвърт долар — отвърна Андърс весело.

— Наистина съм закъсал — проскимтя нещото и Андърс си даде сметка, че това е само поредица модулирани вибрации.

— Да! Продължавай! — възкликна гласът.

— Ако можете да ми отделите четвърт долар... — казаха вибрациите, които имаха дълбоки претенции за смисленост.

Но... какво се криеше зад безсмислените форми? Плът, маса. Какво беше това? Съставено от атоми.

— Наистина съм гладен — промърмориха сложно подредените атоми.

Атоми. Съединени. Без истински да са отделени един от друг. Плътта беше камък, камъкът — светлина. Андърс се вгледа в масата от атоми, претендиращи за здравина, смисъл и разум.

— Не можете ли да ми помогнете? — попита буцата атоми. Но те бяха еднакви с всички останали атоми. Ако се освободиш от наложената форма, виждаш, че са хаотични, пръснати.

— Не вярвам в теб — каза Андърс.

Купчината атоми се отдалечи.

— Да! — извика гласът. — Да!

— Не вярвам в нищо от това — каза Андърс. — В края на краищата какво е атом?

— Продължавай! — изкрещя гласът. — Горещо! Продължавай!

Какво е атом? Празно пространство, заобиколено от празно пространство.

Абсурд!

— Значи всичко е фалшиво! — възкликна Андърс. И беше сам под звездите.

— Точно така! — продължи да пищи гласът в главата му. — Нищо!

Но... звездите, помисли си Андърс. Как е възможно човек да вярва, че...

Звездите изчезнаха. Андърс се намираше в сива празнота, вакуум. Около него нямаше нищо, освен безформено сиво.

Къде беше гласът?

Изчезна.

Андърс възприе илюзията зад сивотата и след това не остана нищо.

Абсолютно нищо и той сред него.

Къде беше? Какво означаваше всичко това? Умът му се опита да се ориентира.

Невъзможно. Това не можеше да е истина.

Резултатът отново бе изчислен, но умът му отказваше е да приеме сумата. Отчаян, претовареният му ум заличи цифрите, премахна знанието, изтри самият себе си.

— Къде съм?

В нищото. Сам.

Хванат в капан.

Кой съм аз?

Глас.

Гласът на Андърс претърси нищото, изкрещя:

— Има ли някой тук?

Никакъв отговор.

Но все пак имаше някой. Всички посоки бяха еднакви, но отправяйки се в едната би могъл да срещне... някого. Гласът на Андърс се върна назад, към някой, който евентуално би могъл да го спаси.

— Спаси ме — каза гласът на Андърс, който лежеше на леглото напълно облечен, ако не се броят обувките и черната папийонка.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.